

Podstawy waloryzacji wynagrodzenia wykonawców w sektorze publicznym

W dobie takich okoliczności jak epidemia Covid-19, konflikt zbrojny na Ukrainie, inflacja najwyższa od 25 lat, a po drodze jeszcze małpia ospa, waloryzacja wynagrodzenia wykonawców w sektorze publicznym stała się zagadnieniem pierwszoplanowym.

ALDONA PAJOR

Instrumenty waloryzacyjne do tej pory istniały, jednak potrzeba ich wykorzystania obecnie jest znacznie silniejsza, ale co najważniejsze w świecie wskazanych wyżej okoliczności, bezdyskusyjna jest konieczność zapewnienia ich realnego wykorzystania przez wykonawców – w sposób dużo bardziej przystępny i osiągalny, niż dotychczas.

ROZWIĄZANIA WALORYZACYJNE

Podstawy waloryzacyjne zawarte są w dwóch głównych dla sektora publicznego aktach prawnych, tj. w Prawie zamówień oraz w Kodeksie cywilnym poprzez odniesienie z art. 8 ust. 1 Pzp: „Do czynności podejmowanych przez zamawiającego, wykonawców oraz uczestników konkursu w postępowaniu o udzielenie zamówienia

i konkursie oraz do umów w sprawach zamówień publicznych stosuje się przepisy ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (...), jeżeli przepisy ustawy nie stanowią inaczej.”

Jednocześnie do wzmocnienia pozycji wykonawców w kontekście potrzeby waloryzacji kontraktów publicznych zmierzają ostatnie działania organów państwowych, tj. opinia Urzędu Zamówień Publicznych pt. „Dopuszczalność zmiany umowy w sprawie zamówienia publicznego na podstawie art. 455 ust. 1 pkt 1 i 4 oraz art. 455 ust. 2 ustawy Pzp”¹, opinia Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej, pn. „Zmiana umowy z uwagi na nadzwyczajny wzrost cen (waloryzacja wynagrodzenia) – podstawowe zagadnienia”² czy, tzw. specustawa

ALDONA PAJOR
Radca prawny w ZABOROWSKA Kancelaria Adwokacka. Doradza na wszystkich etapach postępowania o udzielenie zamówienia publicznego, a także w trakcie realizacji umów.

¹ https://www.uzp.gov.pl/_data/assets/pdf_file/0018/54162/Dopuszczalnosc-zmiany-umowy-w-sprawie-zamowienia-publicznego-na-podstawie-art.-455-ust.-1-pkt-1-i-4-oraz-art.-455-ust.-2-ustawy-Pzp.pdf.

² <https://www.gov.pl/web/prokuratoria/zmiana-umowy-z-uwagi-na-nadzwyczajny-wzrost-cen-waloryzacja-wynagrodzenia---rekomendacje>.

waloryzacyjna, nad którą prace prowadzi aktualnie Ministerstwo Rozwoju i Technologii³.

Należy przy tym mieć świadomość, że opinie UZP nie są prawem powszechnie obowiązującym, a jedynie wytycznymi wskazującymi kierunek interpretacji przepisów.

ROZWIĄZANIA WALORYZACYJNE – KODEKS CYWILNY

Na zasadzie swobody umów (art. 353¹ Kc), postanowienia kontraktu na zamówienie publiczne mogą wprowadzać środki dostępne dla wykonawcy od ręki, a gwarantujące mu rozpoczęcie chociażby negocjacji z zamawiającym w zakresie waloryzacji wynagrodzenia. Doświadczony wykonawca z całą pewnością ma bowiem świadomość, że od postanowienia umownego do podpisania aneksu daleka droga.

Jednak właściwe postanowienia umowy to połowa sukcesu. Nie ma żadnych przeszkód, aby strony umowy wprowadziły do niej postanowienia odzwierciedlające treść art. 357¹ Kc (*rebus sic stantibus*).

Pozwala on na zmianę sposobu wykonania zobowiązania, zmianę wysokości wynagrodzenia, czy nawet na rozwiązanie stosunku prawnego pomiędzy stronami, kiedy z powodu nadzwyczajnej zmiany okoliczności, której strony umowy nie przewidywały przy zawarciu umowy, jej wykonanie byłoby połączone z nadmiernymi trudnościami albo groziłoby jednej ze stron rażąca stratą.

Literalne brzmienie przepisu wskazywałoby na to, że mamy do czynienia jedynie z sądową waloryzacją wynagrodzenia, co oczywiście ma miejsce jeżeli uprzednio strony nie dojdą do porozumienia w inny sposób. Natomiast jednym ze sposobów pozwalających uniknąć sporu sądowego, jest właśnie przeniesienie jeszcze na etapie udzielenia zamówienia art. 357¹ Kc do kontraktu i odpowiedniego dostosowanie go do realiów umowy (np. przez podanie przykładowej listy okoliczności nadzwyczajnych czy wskazanie mechanizmu zmiany wynagrodzenia).

Warto doprecyzować, że późniejsze zastosowanie art. 357¹ Kc jako podstawy prawnej w ewentualnym aneksie następuje dla kontraktu publicznego w oparciu o art. 455 ust. 1 pkt 1 Pzp, a więc podstawy pozwalającej zmie-

nić umowę o zamówienie publiczne, jeżeli zmiany te przewidziano uprzednio w ogłoszeniu o zamówieniu lub dokumentach zamówienia w postaci jasnych, precyzyjnych i jednoznacznych postanowień umownych.

Na takiej samej zasadzie strony mogą wprowadzić do umowy postanowienia odzwierciedlające treść art. 358¹ § 3 Kc – istotna zmiana siły nabywczej pieniądza oraz art. 632 § 2 Kc – zmiana stosunków, której nie można było przewidzieć.

Wykonawca powinien pamiętać, że art. 357¹ Kc, art. 358¹ § 3 Kc oraz art. 632 § 2 Kc nie są jedynymi podstawami do waloryzacji umownego wynagrodzenia. Strony, na zasadzie swobody umów (art. 353¹ Kc), mogą przewidzieć szereg innych okoliczności, dających podstawę do zmiany wynagrodzenia (w tym również na kontraktach publicznych), precyzując w tym zakresie odpowiednie postanowienia umowy.

Kwestią indywidualną przy tym pozostaje nastawienie zamawiającego do ich wprowadzenia do kontraktu – faktem powszechnie znanym jest przecież, że wzory umów o zamówienie publiczne są bardzo często narzucone generalnym wykonawcom, a możliwość ich późniejszej zmiany jest znikoma.

ROZWIĄZANIA WALORYZACYJNE – PRAWO ZAMÓWIEŃ PUBLICZNYCH

Pzp nakazuje waloryzację wynagrodzenia wykonawcy w przypadku zmiany ceny materiałów lub kosztów związanych z realizacją zamówienia, jeżeli umowa, której przedmiotem są roboty budowlane lub usługi, zawarta jest na okres dłuższy niż 12 miesięcy – art. 439 ust. 1.

Oczywiście, jeżeli umowa zawarta jest na okres krótszy, waloryzacja również jest dopuszczalna (na takich samych zasadach jak przy umowach zawartych na okres dłuższy niż 12 miesięcy), należy jedynie postawić sobie

³ <https://www.prawo.pl/biznes/zasady-waloryzacji-umow-bedzie-specustawa,515355.html>; <https://samorząd.pap.pl/kategoria/aktualnosci/bedzie-specustawa-ktora-pomoze-firmom-zachowac-rentownosc-kontraktow>

pytanie o jej sens w okresie krótszym niż rok na gruncie konkretnego stanu faktycznego. W obecnych realiach jednak może mieć ona sens nawet przy umowach zawartych na okres poniżej 12 miesięcy.

Podstawy waloryzacji wynagrodzenia wykonawcy i zawarcia aneksu z zamawiającym zawarte zostały w art. 455 ust. 1 i 2 Pzp. Wyłącznie w oparciu o przesłanki tam zawarte wykonawca może liczyć na zmianę wynagrodzenia, oczywiście poza zmianami przewidzianymi uprzednio w umowie, a więc poza art. 455 ust. 1 pkt 1 Pzp, o czym była mowa wyżej.

Celem artykułu nie jest omówienie wszystkich przesłanek art. 455 ust. 1 i 2 Pzp, ale wskazanie tych najoptymalniejszych i dających największe szanse na zwiększenie wynagrodzenia wykonawcy. Za takie należy uznać, poza art. 455 ust. 1 pkt 1, również art. 455 ust. 1 pkt 4.

ROZWIĄZANIA WALORYZACYJNE

– ART. 455 UST. 1 PKT 4

Art. 455 ust. 1 pkt 4 Pzp jest odpowiednikiem art. 144 ust. 1 pkt 3 Pzp z 2004 r.⁴, który znajduje jeszcze zastosowanie dla kontraktów publicznych zawartych przed zmianą przepisów o zamówieniach w 2019 r.

Przesłanka ta dopuszcza zmianę wynagrodzenia, jeżeli (a) konieczność zmiany umowy spowodowana jest okolicznościami, których zamawiający, działając z należytą starannością, nie mógł przewidzieć, (b) zmiana nie modyfikuje ogólnego charakteru umowy (c) a wzrost ceny spowodowany każdą kolejną zmianą nie przekracza 50% wartości pierwotnej umowy.

Na podstawie art. 455 ust. 1 pkt 4 ustawodawca dopuścił więc dokonywanie w umowie zmian koniecznych na skutek wystąpienia okoliczności nieprzewidywalnych.

Niemożliwe do przewidzenia okoliczności to takie, których nie można było przewidzieć pomimo odpowiednio starannego przygotowania pierwotnego postępowania o udzielenie zamówienia przez instytucję zamawiającą, z uwzględnieniem dostępnych jej środków, charakteru

i cech tego konkretnego projektu, dobrych praktyk w danej dziedzinie oraz konieczności zagwarantowania odpowiedniej relacji pomiędzy zasobami wykorzystanymi na przygotowanie postępowania, a jego przewidywalną wartością.

Nieprzewidywalność wiąże się z zachowaniem należytej staranności, tj. staranności przyjętej w stosunkach danego rodzaju (art. 355 § 1 i 2 Kc).⁵ Nieprzewidywalność nie może być utożsamiana z wiedzą zamawiającego o faktach lub zjawiskach, które mogą spowodować zmianę. Należy ją oceniać jako prawdopodobieństwo wystąpienia zdarzenia, które może doprowadzić do konieczności zmiany umowy.⁶

Nieprzewidywalne są zjawiska losowe i niezależne od zamawiającego, tj. zdarzenia o charakterze przyszłym, nieprzewidywanym, nagłym i niezależnym od woli zamawiającego, a także zdarzenia wykraczające poza normalne warunki życia gospodarczego i społecznego. Okoliczności, których zamawiający, działając z należytą starannością, nie mógł przewidzieć, to również sytuacje wynikające z zachowania osób trzecich.⁷

⁴ Ustawa z dnia 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych (t.j. Dz.U. z 2019 r., poz. 1843).

⁵ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23.10.2003 r., V CK 311/02: „Przepis art. 355 § 1 Kc stawia dłużnikowi wymaganie wykonywania zobowiązania z należytą starannością, to jest starannością ogólnie wymaganą w stosunkach danego rodzaju. Wzorzec należytej staranności ma charakter obiektywny (...). Do oceny, czy zamawiający zachował należytą staranność możliwe jest zastosowanie wzorca wyrażonego w przywołanym wcześniej motywie 109 preambuły dyrektywy 2014/24/UE, który wskazuje, że odpowiednio staranne przygotowanie pierwotnego postępowania o udzielenie zamówienia, następuje „z uwzględnieniem dostępnych środków, charakteru i cech tego konkretnego projektu, dobrych praktyk w danej dziedzinie oraz konieczności zagwarantowania odpowiedniej relacji pomiędzy zasobami wykorzystanymi na przygotowanie postępowania a jego przewidywalną wartością”.

⁶ Wyroku Sądu Najwyższego z dnia 23.10.2003 r., sygn. Akt: V CK 311/02.

⁷ Uchwała Krajowej Izby Odwoławczej z dnia 4.08.2017 r., KIO/KD 37/17. Uchwała Krajowej Izby Odwoławczej KIO/KU 4/08 z dnia 9.09.2008 r. Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego z dnia 29.05.2014 r., III SA/Ld 332/14.

Nie jest uzasadnieniem dla zastosowania omawianej przesłanki fakt, iż zamawiający okoliczności takie jak inflacja, epidemia, wojna nie przewidział, ale że nie był w stanie ich przewidzieć – tak Krajowa Izba Odwoławcza w wyroku z dnia 5 października 2016 r., KIO/KD 59/16.

UZP w opinii, pn.: „Dopuszczalność zmiany umowy o udzielenie zamówienia publicznego na podstawie art. 144 ust. 1 pkt 1, 3 i 6 Pzp”, wskazała: „Ustalenie to powinno prowadzić do wniosku, iż zamawiający przygotowując się do wszczęcia postępowania przeanalizował swoje potrzeby w zakresie przedmiotu świadczenia jego zakresu oraz warunków realizacji. Okoliczności skutkujące koniecznością wprowadzenia zmian do umowy o wykonanie zamówienia publicznego, z powołaniem się na ww. przesłankę, muszą mieć charakter przekraczający standardowe ryzyka związane z realizacją kontraktu o określonym charakterze. (...) Niemożność przewidzenia okoliczności powodujących konieczność zmiany umowy powinna być oceniana także z uwzględnieniem profesjonalnego charakteru działalności konkretnego zamawiającego oraz wykonawcy, będącego – co do zasady – przedsiębiorcą. W ocenie Urzędu Zamówień Publicznych co do zasady za okoliczności niemożliwe do przewidzenia mogą być jednak uznane m.in. zjawiska gospodarcze zewnętrzne w stosunku do stron umowy i w pełni od nich niezależne, jak na przykład: gwałtowna dekonunktura, ograniczenie dostępności surowców, istotny wzrost cen materiałów. (...) Należy jednak podkreślić, iż wskazane przykładowe okoliczności uzasadniające dokonanie zmiany umowy, tj. gwałtowna dekonunktura, ograniczenie dostępności surowców, istotny wzrost cen materiałów muszą mieć charakter na tyle nadzwyczajny, że zamawiający dochowując należytej staranności nie mógł obiektywnie przewidzieć ich zaistnienia lub skali ich zaistnienia”.⁸

Zmiana umowy nie może modyfikować charakteru całego zamówienia, na przykład przez zastąpienie zamawianych robót budowlanych, dostaw lub usług innym przedmiotem zamówienia lub przez całkowitą zmianę rodzaju zamówienia.

Co istotne, art. 455 ust. 1 pkt 4 Pzp nie zawiera ograniczeń co do przedmiotu zmiany, co oznacza, że konieczność zmiany może skutkować jakkolwiek rodzajowo

zmianą, nie wyłączając zmiany wynagrodzenia wykonawcy, w tym, np. wysokości progu waloryzacji wynagrodzenia.

Ustawodawca wprowadza jednak limit wartości dokonywanej zmiany - zmiana nie może przekraczać 50 % wartości zamówienia określonej pierwotnie w umowie. Warto przy tym pamiętać, że chodzi o wartość każdej kolejnej zmiany danego kontraktu, a nie ogólną wartość zmian dokonywaną na tej podstawie na danym kontrakcie. Na marginesie, zmiana dokonana w oparciu o omawianą przesłankę generuje obowiązek umieszczenia ogłoszenia o zmianie w Biuletynie Zamówień Publicznych lub przekazanie go do Urzędu Publikacji Unii Europejskiej.

INFLACJA

Inflację na obecnym poziomie w Polsce (16,1% w sierpniu 2022 r.) można traktować jak siłę wyższą, oczywiście z uwzględnieniem okoliczności danej umowy.

Cechy siły wyższej zostały wypracowane przez dotychczasowe orzecznictwo oraz doktrynę. Siła wyższa to przyczyna sprawcza zdarzenia o charakterze przypadkowym lub naturalnym (żywiolowym), nie do uniknięcia, nad którym człowiek nie panuje albo inaczej zdarzenie, którego nie można przewidzieć, ani któremu nie można zapobiec.⁹

Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 20 listopada 2008 r., III CSK 184/08, stwierdził: „Niewątpliwie gwałtowny wzrost cen materiałów i usług budowlanych po długim, blisko 10-letnim okresie ich stabilizacji może być uzna-

⁸ <https://www.uzp.gov.pl/baza-wiedzy/interpretacja-przepisow/opinie-archiwalne/opinie-dotyczace-ustawy-pzp/umowa-w-sprawie-zamowienia-publicznego/dopuszczalnosc-zmiany-umowy-o-udzielenie-zamowienia-publicznego>.

⁹ Tak również: uchwała Sądu Najwyższego z dnia 13.12.2007 r., III CZP 100/07, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16.09.2011 r., IV CSK 77/11; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8.03.2012 r., V CSK 165/11; uchwała Sądu Najwyższego z dnia 26.10.2007 r., III CZP 30/07, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 29.08.2013 r., I CSK 716/12, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 29.09.2017 r., VCSK 642/16.

ny za nieprzewidywalną – w chwili zawierania umowy – okoliczność uzasadniająca zmianę wynagrodzenia ryczałtowego określonego w umowie (...)."

Skoro inflację można uznać za siłę wyższą, to jest ona również okolicznością nieprzewidywalną w rozumieniu art. 455 ust. 1 pkt 4 Pzp.

Potwierdza to opinia Prokuratorii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej z lipca 2022 r.: „Zmiana umowy z uwagi na nadzwyczajny wzrost cen (waloryzacja wynagrodzenia) – podstawowe zagadnienia”. Zwraca uwagę, iż mamy do czynienia ze zjawiskami trudnymi lub nawet niemożliwymi do przewidzenia, a mającymi przemożny wpływ na procesy gospodarcze i wskazuje na konflikt zbrojny, pandemię czy właśnie inflację. Utwierdza to zatem w przekonaniu, że mającą miejsce aktualnie inflację, na tak wysokim poziomie, można uznać za siłę wyższą.¹⁰

Ta sama opinia wprost dopuszcza możliwość zmiany umowy na podstawie art. 455 ust. 1 pkt 4 Pzp z uwagi na obecne nieprzewidywalne zmiany cen materiałów i robót budowlanych.

Zdaniem Prokuratorii Generalnej: „(...) nadzwyczajny wzrost cen, spowodowany okolicznościami zewnętrznymi, których przewidzenie było obiektywnie mało prawdopodobne (np. wybuch epidemii, konflikt zbrojny itp.), a przez to wykraczający poza zwykłe ryzyko kontraktowe wykonawcy, uzasadnia zmianę umowy (...).”

Istotne jest, że wskazana opinia wprost dopuszcza zmianę progu waloryzacji umowy: „(...) waloryzacja może nastąpić w przypadkach, gdy: (...) (ii) w zakresie, w jakim waloryzacja na podstawie klauzuli waloryzacyjnej zawartej w umowie w dotychczasowym brzmieniu jest niewystarczająca. (...) Zmiana umowy, stanowiąca skutek nieprzewidywalnego, nadzwyczajnego wzrostu cen, może polegać nie tylko na jednorazowym podwyższeniu wynagrodzenia, rekompensującym już zaistniałe skutki tego wzrostu. Możliwe jest również dokonanie zmiany umowy polegającej na wprowadzeniu do umowy klauzuli waloryzacyjnej (nowej lub modyfikującej stare postanowienia umowy), przewidującej cykliczną waloryzację wynagrodzenia. (...). Zmiana umowy może przybrać formę (...) zmiany dotychczasowej

klauzuli, np. przez podwyższenie wcześniej przyjętego limitu waloryzacji.”

WOJNA

Wojnę na Ukrainie również można uznać za siłę wyższą w rozumieniu, o jakim mowa była wyżej, z uwzględnieniem okoliczności danej umowy. Tym samym, również mieści się w pojęciu okoliczności nieprzewidywalnych.

Jednoznacznie stanowi o tym opinia UZP, pn. „Dopuszczalność zmiany umowy w sprawie zamówienia publicznego na podstawie art. 455 ust. 1 pkt 1 i 4 oraz art. 455 ust. 2 ustawy Pzp”¹¹, która w swojej treści podsumowuje: „Konflikt zbrojny w Ukrainie oraz jego transgraniczne, gospodarcze skutki, przejawiające się np. przerwaniami łańcucha dostaw, niedostępnością materiałów, wzrostem cen materiałów i kosztów robocizny, a także wyjazdem z Polski pracowników będących obywatelami Ukrainy, zakwalifikować można jako zewnętrzne zjawisko, którego nie można było przewidzieć, pomimo zachowania należytej staranności i mieszczące się w dyspozycji art. 455 ust. 1 pkt 4 ustawy Pzp.”

Jak wspomniano wyżej, nie jest to prawo powszechnie obowiązujące, jednak stanowi wytyczną, którą pod uwagę powinni brać wszyscy zamawiający.

EPIDEMIA

Epidemia Covid-19 jest siłą wyższą i mieści się w pojęciu okoliczności nieprzewidywalnych.

Ustawa z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (tj. Dz.U.

¹⁰ Opinia Prokuratorii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej: „Zmiana umowy z uwagi na nadzwyczajny wzrost cen (waloryzacja wynagrodzenia) – podstawowe zagadnienia”.

¹¹ https://www.uzp.gov.pl/_data/assets/pdf_file/0018/54162/Dopuszczalnosc-zmiany-umowy-w-sprawie-zamowienia-publicznego-na-podstawie-art.-455-ust.-1-pkt-1-i-4-oraz-art.-455-ust.-2-ustawy-Pzp.pdf

z 2021, poz. 2095 ze zm., dalej: „ustawa Covidowa”) w art. 15r wskazała jako przesłankę do zmiany umowy właśnie epidemię Covid-19.

Tym samym ustawodawca, przewidując okoliczności, w jakich zamawiający może dokonać zmiany umowy w sprawie zamówienia, wprowadził niejako z mocy prawa przesłankę odnoszącą się do sytuacji nadzwyczajnych (właśnie epidemii), których zamawiający, działając z zachowaniem należytej staranności, nie mógł przewidzieć. Można więc uznać, że epidemia jest okolicznością, której zamawiający nie był w stanie przewidzieć, a na pewno jej skali, długości trwania i skutków, nawet przy zachowaniu należytej staranności w rozumieniu art. 455 ust. 1 pkt 4 Pzp.

Potwierdza to opinia Prokuratorii Generalnej: „Zmiana umowy z uwagi na nadzwyczajny wzrost cen (waloryzacja wynagrodzenia) – podstawowe zagadnienia” – zwraca uwagę, iż mamy aktualnie do czynienia ze zjawiskami trudnymi lub nawet niemożliwymi do przewidzenia, a mającymi przemożny wpływ na procesy gospodarcze i wskazuje na pandemię w tym zakresie. Utwierdza to zatem w przekonaniu, że mającą miejsce aktualnie epidemię, można uznać za siłę wyższą.¹²

PODSUMOWANIE

Reasumując, wskazane wyżej. okoliczności są siłą wyższą i mieszczą się w dyspozycji art. 455 ust. 1

pkt 4 Pzp, oczywiście z zastrzeżeniem, które w tym wypadku jest zupełnie naturalne, tj. że okoliczności te wywierają faktyczny wpływ na kontrakt realizowany w reżimie publicznym.

Zmiana umowy dokonana na podstawie tego przepisu i waloryzacja wynagrodzenia wykonawcy z powodu występujących obecnie okoliczności (wojna, epidemia, inflacja), wpływająca na wykonanie umowy o zamówienie publiczne, nie narusza więc zasady uczciwej konkurencji, równego traktowania wykonawców i proporcjonalności – jako podstawowych zasad udzielenia zamówienia publicznego.

Warto mieć na uwadze, że specustawa waloryzacyjna może wprowadzić kolejne rozwiązania umożliwiające waloryzację wynagrodzenia wykonawców.

Zamawiający posiadają więc instrumenty, aby zalegalizować zmianę wynagrodzenia wykonawcy i takie instrumenty posiadali również przed zaistnieniem szczególnych okoliczności – z tym jednak wyjątkiem, że obecnie ich skala jest na tyle rozległa, iż dostrzega ją cały rynek, a więc ryzyko po stronie zamawiającego zakwestionowania zmiany przez inne podmioty, znacznie zmalało.

¹² Opinia Prokuratorii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej: „Zmiana umowy z uwagi na nadzwyczajny wzrost cen (waloryzacja wynagrodzenia) – podstawowe zagadnienia”.

Z A B O R O W S K A
KANCELARIA ADWOKACKA

**Zdolność widzenia
poza przepisy**

www.zaborowska.pl

Proces udzielania i realizacji
zamówień publicznych

Warunki kontraktowe
FIDIC

Fundusze
unijne